

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת לך לך תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 456

בני אמונים

פני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

מתלמידיו של אברהם אבינו

פרשה זו היא הפרשה של אברהם אבינו הידוע כגנוי 'ראש למאמינים' (פסיקתא שה"ש ד). לתאר מיוחד זה זכה, לא רק משום שהיה הראשון שפבר באלילים, אלא משום שלא הסתפק בהיותו מאמין בעצמו, אלא אף הוסיף ונדאג להרבות אמונה בעולם. חז"ל (סוטה יב) מספרים שאברהם אבינו היה מארח באהלו את כל העוברים והשבים, וכל מי שהיה נכנס לאכל ולשתות באהלו - במקום תשלום - היה אברהם דורש מקונו להודות ולברך לבורא יתברך שמשלו אכל. בדרך זו הוסיף והרבה רבבות מאמינים בעולם.

אברהם אבינו, אבי האמה, היה הראשון בעולם שהקדיש מזמנו כדי לגרם לאנשים לברך פראוי. כמה נפלא לראות שגם בדורנו ישנם רבים הזוכים ללכת בדרך, וכפי שנאמר באברהם (בראשית יט כז): "וישכם אברהם בבקר, אף הם משקימים קום ומתנצבים לענות אמן אחר ברכותיהם של יהודים רבים. בכך הם גורמים שיהודים יברכו פראוי ושתתברך האמונה בעולם!

הגמרא במסכת ברכות (ו ב) קובעת שכאשר הקדוש ברוך הוא בא לבית הכנסת ואינו מוצא בו עשרה מייד הוא פועס, כפתיב (ישעיהו נ ב): "מדוע באתי ואין איש", ולכאורה, הגמרא מחפשת מקור לכך שהקדוש ברוך הוא פועס כשאין עשרה, ומביאה את הפסוק שבו נכתב 'איש' - לשון יחיד!

דועה תשובת העולם לכך: אם אין 'איש' שאכפת לו, ממילא אין עשרה... נתן לומר שאיש שאכפת לו הוא אותו 'איש' שהתנדב לענות אמן אחר ברכות הצבור.

במהלך הקניץ התקיים מיזם 'דרך אמונה' לזכרו של מרן הגר"ח קנייבסקי שהקפיד מדי יום לברך ברכות השחר באזני מי ששלים ברכותיו ב'אמן', ואף הקשיב וענה אמן על ברכות זולתו.

במהלך המיזם נרתמו רבים מהמתנדבים בעם שהתעוררו להשכים קום כדי לענות אמן אחר ברכות זולתם. ואכן, מרגש לראות ברבים מבתי הכנסת בעולם, מתפללים המפיצים את אור האמונה בעולם בדרך של אברהם אבינו ע"ה.

גם אני זוכה להקדיש מדי בקר כשלוש שעות כדי לענות אמן אחר המברכים בבית הכנסת שאתו קבעתי במקום תפילתי, בית הכנסת 'ברי'דוביץ' בברוקלין שבניו יורק. ברוך ה' אפטר לומר שזהו בית כנסת שבו אין יהודי שברכותיו אינן נענות באמן. בית כנסת של 'ברכה שלמה'.

על הפסוק בפרשתנו (יב ב): "והיה ברכה" מפרש רש"י בשם המדרש: "בך חותמים", כלומר: את ברכת 'אבות' חותמים באברהם - 'מגן אברהם', ללא ספק ברכות הברכות והאמינים החותמות אותן אנו זוכים להגנה ושמירה; ברכות שלמות - הגנה שלמה!

בברכת "והיה ברכה",
שבת שלום!

278 213 מחולקת

הפוזדקדק יבחין כי הגימטריה של 'כהנים המברכים בני' [524] פחותה בשתיים מהגימטריה של: "ואברהם מברכה" [526]. ואולם, אם נוסיף למספר החסר את שני הנהגים המברכים תעלה הגימטריה בדקדוק (אמת ליעקב).

להקדים 'חוט' לנעל

"אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מפל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם" (יד כג)

אמרו חכמים (חלין פט א) כי בשכר שסרב לקחת אברהם "מחוט ועד שרוך נעל" משללה של סדום זכו בניו "לחוט של תכלת [בציצית] ורצועה של תפלין".

המשך חכמה מצין את עבדה שאנו נוהגים ללבש טלית גדול ולהניח תפלין דוקא בתפלת שחרית שהיא התפלה שתקנו אברהם אבינו (ראה ברכות כו ב). יש להוסיף על דבריו, שאף סדר קיומן של מצוות אלו לפני תפלת שחרית תואם לסדר הכתוב: כפי שהקדים אברהם 'חוט' ל'שרוך נעל', כך גם אנו מקדימים את ההתעטפות בטלית להנחת התפלין (דברי יחיאל, 'לר" זק"ש).

הזכרת אברהם בברכת החליצה

"אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מפל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם" (יד כג)

ב'סדר חליצה' (סעיף נז) המדפס ב'שלוש ערוף' (אכן הערו קסט) מובא בשם חז"ל (ראה ב"ר מג ט) שבשכר שסרב אברהם לקחת משלל סדום אפלו "שרוך נעל", זכו בניו למצות חליצה המתקיימת באמצעות נעל (דברים כה ז). ולפי שלמצות החליצה זכינו בזכות אברהם אבינו, מברך אב בית הדין שבפניו היא נעשית: "ברוך אשר קדשנו במצוותיו וצונו במצוות וחקים של אברהם אבינו" (ראה שו"ת מהרש"ל ס"ו צ). עוד מובא שם, שעל אף שיש שסברו שצריך לברך ברכה זו בשם ומלכות, למעשה יש לברכה בלא הזכרת שם ומלכות, לפי שלא נזכרה ברכה זו בגמרא (באור הגר"א שם פו).

אברהם מהוה את הברכה

"ואעשה לגוי גדול ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה" (יב ב)

במסכת ברכות (מ ב) אמרו חכמים כי "כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה", כלומר: ברכה שהמברך לא הזכיר בה שם יתברך הוא "מלך העולם" (ראה שו"ע או"ח ריז), אין יוצאים בה ידי חובה. לפי זה יש להבין: כיצד זה בברכת 'אבות' הפותחת את תפלת העמידה לא תקנו לומר "מלך העולם"? תרצו התוספות (שם ד"ה אמר) כי תבות 'אלקי אברהם' שתקנו בה משמשות במקום הזכרת מלכות, שכן אברהם אבינו פרסם לכל את מלכות ה'.

רבי ישראל זאבי אב"ד חברון כתב כי דברי התוספות נרמזו בפסוק שלפנינו: חכמים (פסחים קז ב, הובא ברש"י) דרשו את הבטחת ה' לאברהם כך: "ואעשה לגוי גדול" - שיפירוך בברכה ראשונה של שמונה עשרה: "אלקי אברהם". "ואברכה" - שאף יזכירו בה: "אלקי יצחק". "ואגדלה שמך" - שיוסיפו ולאמרו בה "אלקי יעקב". ואולם, למרות ששלשת האבות הזכרו בברכה, "והיה ברכה" - "בך חותמים": 'מגן אברהם'. יש לומר שלשון 'והיה ברכה' אף מלמד שכדברי התוספות הזכרת שמו של אברהם היא זו שמהוה את הברכה בכך שהופכת אותה לברכה כהלכה - כזו שיש בה מלכות (פני דוד [לחיד"א] אות יב).

ברכת פהנים בשנים

"ואברכה מברכה ומקלף אור ונברכו בך כל משפחת האדמה" (יב א)

מלשון הפסוק: "ואברכה מברכה" למדו חכמים (סוטה לח ב) שפהנים המברכים את ישראל - מתברכים בעצמם. ומזו לכך הביא 'בעל הטורים' מקף שתבות "ואברכה מברכה" הן בגימטריה "כהנים המברכים בני" והוסיף וברר לאור זאת שלדעת הסוברים שמו התורה חובת ברכת פהנים אינה נוהגת אלא כאשר ישנם בבית הכנסת לכל הפחות שני פהנים (ראה טור או"ח קכח), מובן מדוע נקט הכתוב "מברכה" - לשון רבים, ואלו 'מקלף' - לשון יחיד.

הוסיף וכתב רבי יעקב קמינצקי:

‘מפני שיבה תקום’

מהר שכחת כיצד היית נוכח בעצמך בדרשה שגשוא אתמול הדין דמתא? האם כבר הספקת לשכח את הדברים שהביא בתוכה וביניהם דברי הרמ"ק כי עגית אמן היא סגלה לאריכות ימים, ואזהרתו כי מי שמזלזל חלילה באסור חמור זה עשוי להעגש בהפך אריכות ימים!?"

לשמע הדברים הנכוחים נאלם נפתלי דם. וכי מה היה יכול לטען להגנתו מול דברים ברורים כל כך? לבדו עמד נפתלי מול בית הדין וצפה לשוא לקול הסגור, אף זה בושש מלהגיע...

ולפתע, כאשר נראה היה שכלו כל הקצים, כמו מאליה בקעה הזעקה מגרונה: "תנו לי בבקשה הזדמנות אחת נוספת! אני מקבל על עצמי כי מיום זה ועד אחרית ימי אקפיד בכל תקף שלא להוציא הגה של חלין מפי בשעת התפלה, וכי אשתדל בכל מאווי שלא להחמיץ ולו אמן אחת, ואף אפרסם לצבור כל את הנאמר בדיון זה."

נפתלי התעורר בחרדה פשוטתו עדין על שפתותיו וכל גופו רועד ממתח והתרגשות. דבר החלום פלו נותר חקוק בזכרונו. החלום וההבטחה שנתן עם סיומו נראים היו מוחשיים כל כך, הוא ראה בכך כמסר נוקב מבית דין של מעלה.

כפי שהבטיח בחלומו פרסם נפתלי את הספור לכל מכריו. עד מהרה עשתה לה השמועה כנפים. כל מי ששמע את החלום והקשיב לפרטיו, התחזק והצטרף אף הוא למעגל החאק, והישועות שנבעו מכך גדלו בהתאם.

מאותו יום ואילך השתנה המצב מהקצה אל הקצה. נפתלי הפך מ'ראש המדברים' ל'ראש השותקים', והשתיקה שררה ברחבת בית הכנסת. נפתלי שהבין כי חזיו נצלו בזכות הקבלה, דאג להפיץ את דבר המעשה בכל בתי הכנסת, ואף כחלף שנים רבות מאז, עדין נתן היה למצא בבתי כנסת רבים את השלט שפרסם: "סגלה לשיבה" - שתיקה יפה בשעת התפלה."

הדין רבי אברהם שטערן הי"ד אשר נספה בשנות הזעם, זכה לחמשה בנים מפלגים, ביניהם שנים שגמנו על גדולי הפוסקים: הגאון הנודע רבי בצלאל שטערן, מגדולי רבני אוסטרליה ובעל 'בצל החכמה', ואחיו הגאון הנודע רבי משה שטערן מדברעצן, מגדולי רבני ארצות הברית ובעל ה'באר משה', אשר הוא זה ששח לדורות את דבר המעשה בספרו שו"ת 'באר משה' (ח"ז סי' קט), ואף העיד בפתח דבריו: "אני עצמי הייתי עד רואה למעשה, ועדין ארכבותי דא לדא נוקשות בהעלותי על לבי".

"מורי ורבותי!" פתח הדין את חלקה השני של הדרשה, "ברצוני להוסיף ולהשיח בפניכם את המעיק על לבי בזמן האחרון: בתקופה האחרונה אני עד לדאבני לתופעה קשה שבה רבים ממתפללי בית הכנסת אינם שומרים את פיהם שלא להשיח דברי חלין בשעת התפלה, ואיני יכול עוד לחשות."

בדקות הבאות, הוכיח הדין בנימה רצינית את הצבור על הנגע שפשה בקרבם וכה קאב ללבו - נגע הדבור בשעת התפלה. בדבריו הוא הרבה להביא מדברי חז"ל ורבותינו הראשונים והאחרונים על אודות חמרת הענין, ואף ציטט את אשר דרש המקביל רבנו משה קורדובירו זיע"א שראשי התבות של המלה 'שיבה' הן: "שתיקה יפה בשעת התפלה", ומפאן שהשתיקה בשעת התפלה היא סגלה לאריכות ימים.

"המקפיד שלא לדבר דברי חלין בשעת התפלה ומקים את חובתו לענות 'אמן' ו'אמן' היא שמה רבא' כהלכה, זוכה לאריכות ימים. ולהפך, חלילה, למי שאינו מקפיד על כך..." - זעק הדין בקולו המעורר.

הדברים הנוקבים שיצאו מלבו הטהור של הרב שטרן חדרו אל הלב. בתפלה שלאחר הדרשה שרתה הדממה בבית הכנסת. איש לא ההין לשוח בדברי חלין בשעת התפלה. הקהל פלו קבל על עצמו כאיש אחד בלב אחד, להקפיד מעתה שלא לדבר בשעת התפלה.

הכל, מלבד צעיר אחד בשם נפתלי, אשר משום מה בחר לאטם את לבו לשמע הדברים.

יכול היה נפתלי זה לזלזל ולהתריס כנגד דברי הדין הדגול ולקרר את יתר המתפללים, אלא שכבר בלילה שלאחר מכן, עם עלותו על יצועו חלם נפתלי חלום מצמרר ונורא הוד. בחלומו ראה עצמו עומד בפני בית דין של מעלה בחיל ובמורא, בעוד קול נורא מהדהד למולו ומבשר לו כי הוא נמצא חייב בדינו ונגזר עליו למות בטרם עת.

נפתלי ההמום נסה להתחנן על חזיו: "הן צעיר אני לימים, יש לי משפחה וילדים רכים לפרנס. טרם הספקתי לבצע ולו מקצת מהתכניות שתכננתי לבצע בחיי, ומדוע נגזר עלי למות בגיל כה צעיר?"

"נגזר עליך למות משום שדברת באמצע התפלות והקדישים ולא עגית 'אמן' ו'אהא שמה רבא'" - פסק הקול בחדות.

"לא ידעתי עד כמה הדבר חמור" - נסה נפתלי להתמס, אולם אז הופיע מאי שם קולו של הקטגור ורעם כנגדו: "האם כה

היה זה בצערי יום השבת בעירה הסלובקית 'נובה-זמקי' המכנה בפי היהודים 'נייהייל'. בשבת זו הופרה השלוה האפניית לשעות אלו. תחת קול מצהלות הילדים שבדרך כלל היו רגילים לשחק ברחובות העירה, המו הרחובות מהמון יהודים אנשים וטרף שצעדו לעבר בית הכנסת עטויים בבגדי השבת.

העבדה שגרמה לכלם לצעד לעבר בית הכנסת, היתה שמועה שפשטה בקרב יהודי הקהלה, לפיה הדין המפורסם והנערץ רבי אברהם שטערן, חתנו של רב העירה רבי יוסף מאיר טייגרמן, עומד לשאת דרשה בצערי יום השבת.

לשמע הדברים הנכוחים נאלם נפתלי דם. וכי מה היה יכול לטען להגנתו מול דברים ברורים כל כך? לבדו עמד נפתלי מול בית הדין וצפה לשוא לקול הסגור, אף זה בושש מלהגיע...

בית הכנסת בעירה 'נובה זמקי' [נייהייל] שבסלובקיה

במהלך השנים שבהן כהן כדין, לא רבות היו הדרשות שגשוא בפני צבור. ואולם פיון שבכל אחת מהדרשות שגשוא הוכיח את כחו כדרשן מפלא ורב תכן, איש מיהודי העירה לא רצה עתה להחמיץ את ההזדמנות שנוקרתה לפניו, לשמע דברי אלקים חיים מפיו מפיח המרגליות של הדין דמתא.

בית הכנסת היה מלא מפה לפה. הדין פתח בדרשה חוצבת להבות בעניני דיומא, כשהוא שוזר בתוכה ברב כשרונו ועשר ידיעותיו נקודות מתוך פרשת השבוע. השומעים הקשיבו בפיות פוערים, וכאשר לקראת סיום עבר הרב במפתיע לשוחח על נושא שונה לחלוטין, היו כלם דרוכים לשמע את דבריו.

בְּרָכוֹת שֵׁיאִינּוּ נִעֲנֹת בְּאִמֵּן

בְּרָכָה שֵׁיאִינָה צְרִיכָה

הַמְּבָרֵךְ בְּרָכָה שֵׁיאִינָה צְרִיכָה, פְּגוֹן שֶׁמְבָרֵךְ בְּתוֹךְ הַסְּעֵדָה עַל מֵאֲכָל שֶׁנִּפְטָר בְּבִרְכַּת הַפֶּת, אֲסוּר לְעֲנֹת אַחֲרָיו אָמֵן.

מקורות ובאורים:

על פי רמב"ם (ברכות א טו), טוש"ע (או"ח רטו ז) ומשנה ברורה' (שם יח). ה'משנה ברורה' (שם כא) מביא בשם 'באור הגר"א' (שם) שמקור דברי הרמב"ם מדברי הגמרא בברכות (נג ב) שאין לענות אמן אחר ברכת התינוקות הנאמרת כדי להתלמד, אף שרשאים התינוקות לאומרה, לפי שאין פונתם לברך. ומעתה אם על ברכה הנאמרת ברשות אין לענות אמן כאשר אין עליה תורת ברכה, כל שכן שאין לענות אמן אחר ברכה הנאמרת באסור.

רבנו מנוח (על הרמב"ם שם) פרש שהטעם שאסור לענות אמן על 'ברכה שאינה צריכה' הוא לפי שבעניית אמן מקים העונה את הברכה ונותן לה תקף וחזק, ואין לעשות כן לברכה שנאמרה באסור. מוסיף ומבאר בעל הפלא יועץ' בספרו 'חסד לאלפים' (רטו ו): כתבו ראשונים שהעונה אמן אחר ברכה הרי הוא כמוציא את הברכה מפיו. כך כתב הרמב"ם (ברכות א יא): "וכל העונה אמן אחר המברך - הרי זה כמברך" (ראה מגיד משנה' שם), ואף הרשב"א (שו"ת, ח"א סי' ככו) כתב: "שהאומר אמן - כמוציא ברכה מפיו דמ"י. גמצא שהעונה אמן אחר 'ברכה שאינה צריכה', הרי הוא כמי שמבכר בה בעצמו, ולכך אסרו זאת.

המברך על דבר אסור

א. המברך על דבר האסור באכילה, אסור לענות אחריו אמן.

מקורות ובאורים:

מקור הלכה זו בתוספתא (דמאי ב כד). הביאה המשנה ברורה' קצו ב). אסור זה נוהג בין אם עצם המאכל אסור על המברך מדאורייתא או מדרבנן, ובין אם המברך אסרו על עצמו בנדר או בשבועה (משנה

ברורה שם א). את האסור לברך על מאכל שפנה לומדת הברייתא (בבא קמא צד א. וראה רש"י ברכות מז א ד"ה הא) מהפסוק בתהלים (י ג): "ובצע [גזלן] ברוך נאץ ה" - מכאן שכל המברך על דבר אסור אינו אלא מנאץ.

הגר"ש"ז אויערבך הסתפק במי ששומע את חברו מברך מתוך פנה לאכל דבר אסור, אולם השומע יודע שהוא דבר מתר, האם צריך לענות אמן אחר ברכתו. לדגמה: המברך על פרות שחושבים לטבל, והשומע יודע שהפרשו מהם תרומות ומעשרות פדין. שכן על אף שהברכה נאמרה על דבר התר, מפל מקום עבר המברך אסור באכילה זו, כפי שאמרו במסכת קדושין (פא ב) שהעושה מעשה בכנות אסור צריך פירה, אף על פי שבפעל לא עשה אסור ('הליכות שלמה' - תפלה פרק כב דבר הלכה אות כט).

ב. מאכל שיש שנוהגים בו אסור ויש שנוהגים בו התר, אם ברך עליו אדם הנוהג בו התר, צריך השומע לענות אמן, אף אם הוא עצמו נוהג אסור בדבר.

מקורות ובאורים:

ה'ברכי יוסף' (קצו ד) כתב שאף מי שנוהג מאכילת פת עכו"ם צריך לענות אמן על ברכתו של האוכל ממנה, שמאחר שהמברך אינו נוהג בה אסור, אין ברכתו גאוף (ראה שו"ע י"ד קיב ב שיש מקומות שהקלו בפת עכו"ם). ב'הגהות רבי עקיבא איגר' (שם א) כתב שאף על פי שאסרו חכמים לאכל פת שנלושה בחלב, שמא יפלו ויאכלוה עם בשר (ראה י"ד צא א), מפל מקום מאחר "ואינו נקרא כל כך אסור", העובר ואוכלה חיב בברכה. בספר 'לקט הקמח החדש' (או"ח קכד כד), הביא בשם ספר 'שלחן מלכים' שיש ללמד מן המקל לענות אמן אחר ברכתו של האוכל מאכלי חלב תוך שש שעות מאכילת בשר. עוד דן שם על פי מה שמשמע מ'פ"ק החיים' (קצו ז) שבמקום שהמאכל עצמו מתר ורק דבר אחר גורם לו אסור, יהיה מתר לענות אמן אחר ברכתו. בספר 'חקר הלכה' (עניני ברכות אות יב) וב'אגרות משה' (או"ח ח"ד סי' סט) הזכירו סברא זו אף לגבי מי שאכל קדם קדוש או קדם הבדלה, שמאחר שאכל דבר של התר, אף שהיה זה בזמן אסור, מסתבר שהוא חיב בברכה.

הגאון רבי יחזקאל אֵיזֶרֶיך' מראשי ישיבת מיר

שהם יענו אחריו אמן. השוטרים הסכימו והתאספו סביבו, הקשיבו לברכה וענו אמן בהתלהבות רבה.

הרכבת המשיכה בנסיעתה, אולם כעבר כמה דקות נעצרה בחריקה. לאחר מכן, המתנינו הנוסעים פמחצית השעה מבלי שהבינו את הקורה סביבם. ואז נגש קצין הבטחון ואמר לנוסעים: "דעו לכם שגם גדול קרה כאן. פצצה גדולה ומסכנת הנחה מידי מחבלים על פסי הרכבת. לו היתה מתפוצצת, ח"ו לא היה נותר שריד ופליט מנוסעי הקרון".

מתברר שכשר' אליהו בקש מהשוטרים שנסעו ברכבת שישמעו את הברכה ויענו אמן בכל כחם, זהו הדבר שהציל את כל הנוסעים.

זהו פתח של עניית אמן!

מתוך דברים שנשא בכנס 'בני אמונים' כ"ה במני"א תשע"ד

דוֹרְשֵׁי אֲמוּנִים

מדברי מרנן ורבנן על עניית אמן

עניית אמן פועלת גדולות ונצורות

היא המקיימת את הברכה. נמצא שעניית אמן נראית אולי פעולה קטנה, אבל השלכתה היא עצומה לכל יראת השמים שלנו.

בדורות הקודמים הקפידו מאד על עניית אמן כראוי. זכורני כיצד היה המשגיח דכפר חסידים הגאון רבי אליהו לופיאן ז"ל מברך - אי אפשר לשכח זאת! כלשהו היה מתפלל בישיבת חברון האמן שלו הדהדה בכל היכל הישיבה. ואכן, רק בזכות אדם גדול כמוהו, שידע מהי אמן, יכול היה להתרחש ספור הגס המפלא הבא שהובא בהקדמת ספרו 'לב אליהו':

פעם נסע רבי אליהו ברכבת מירושלים לחיפה. כמה דקות לאחר תחלת הנסיעה הוא הצריך לברך ברכת 'אשר יצר'. לשם כך הוא נכנס יחד עם תלמידו לאחד הקרונות שבו שהו שוטרים רבים, נעמד במרכז הקרון ובקש מפל השוטרים שייתאספו סביבו. הם הביטו בו בפליאה ולא הבינו מה הוא רוצה מהם, אך הוא הסביר להם מי שהוא רוצה לברך ברכת 'אשר יצר' ומבקש

חז"ל (מנחות מג ב, ע"פ רש"י שם) דרשו מלשון הפסוק (דברים י ב): "מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה" - "אל תקרי 'מה' אלא 'מאה' - שחיב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. דברי חכמינו זכרונם לברכה ברורים, אולם יש להבין, מה השכיחות בין מצות מאה ברכות ליראת שמים? נראה שחז"ל באו להדגיש לנו כאן, שיראת שמים יכולה לשרות עלינו רק אם נודה להקדוש ברוך הוא מאה פעמים ביום! דהיינו, רק על ידי שגפיר ומלביש ערמים - רבוננו של עולם, 'המכין מצעדי גבר' - זה שוב רק הוא, וכך בכל הברכות, רק אז תשרה עלינו יראת שמים.

על ידי שמברכים מאה ברכות וכך מכירים תודה לרבוננו של עולם, מגיעים לבסוף ליראת שמים!

אולם זאת עלינו לדעת כי כדי לזכות לסגלת 'מאה ברכות' עלינו להקפיד אף על עניית אמן. משום שרבננו בחיי (שמות יד לא) כותב שהאמן

לך לך' בגימטריה מאה

בגימטריה מאה, לרמז כי אותם בגים יברכו מאה ברכות מדי יום.

רדתה לעולם הזה (זהר לך לך סתרי תורה עז א; 'אספקלריא המאירה' שם; 'מתוך מדבש' שם).

הזהר הקדוש בפרשתנו (סתרי תורה עז א) מצין כי המלים 'לך לך' הן בגימטריה מאה ודורש כי הפסוק הראשון בפרשתנו מגלה, כי טרם ירדת הנשמה לעולם מתנה עמה הקדוש ברוך הוא על קיום מצות מאה ברכות בכל יום. אמירת מאה ברכות אלו פותחת את מקורות השפע העליונים בפני האדם ומסיעת בידו לשמר על מצוות התורה ולהשמר מאחזית החיצוניים.

רבי חיים ירוחם לנץ תלמיד הדעת קדושים' מבוטאטש אומר, כי יש בפסוק זה אף רמז לדברי חכמים (במ"ר יח כא) כי דוד המלך תקן לישראל לברך מאה ברכות, כדי לבטל גזרה שהיתה בימיו שבה מתו מאה נפשות מישראל מדי יום: אם תברך מדי יום "לך לך" ברכות, כפי שהתחייבת טרם רדת נשמתך "אל הארץ אשר אראך", מבטח לך: "ואעשה לגוי גדול ואברכה ואגדלה שמך" - שלא ימותו ח"ו מבניך, אף זאת בתנאי: "והיה ברכה" - שתברך מאה ברכות ביום (דברי חיים).

שנינו במשנה (אבות ה ג): "עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם". המשנה אינה מפרטת מה הם עשרת הנסיונות, וקצומות פמה דעות בענין זה: יש המונים את השלכת אברהם לכבשן האש כנסיון ראשון (רבנו יונה וברטנורא שם), ואולם דעת הרמב"ם (שם) שהנסיון הראשון הוא הצווי: "לך לך מארצה וממולדתך". הנסיון האחרון לדעת הרמב"ם ורב המפרשים הוא נסיון העקדה, שבו הצטוו אברהם: "ולך לך אל ארץ המרה" (בראשית כב ב).

וכך נדרש הפסוק: "ויאמר ה' אל אברהם" - הקדוש ברוך הוא מתנה עם כל איש מזרע אברהם, טרם לכתו "מארצה וממולדתך ומבית אביך" - ממקור מחצבתו בגן עדן, "אל הארץ אשר אראך" - לעולם הזה, שיקפיד לברך "לך לך" [מאה] ברכות מדי יום, ובכך יבטח לו שפע ברכה וסיוע שמימי בקיום תורה ומצוות.

המקבל רבי יצחק הוברמן מרעננה הוסיף ואמר: ידועה היא אמרתו של ה'חדושי הרי"מ' על הפסוק בתהלים (קטו טז): "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" - הארץ נתנה לבני אדם שיזכרה להיות טהורה כשמים. על זאת צנה הקדוש ברוך הוא על אברהם: "לך לך מארצה" - בך מדי יום "לך לך" ברכות על ההנאות הארציות, ובכך תזכר את הארץ להיות כשמים ('בן לאשר').

רבי יהושע אבן שועיב, תלמיד הרשב"א, מביא מדרש נפלא בענין זה: "פתח [את עשרת הנסיונות] ב'לך לך' וסיים ב'לך לך', ו'לך לך' עולה [בגימטריה] מאה - רמז למאה ברכות. ולכן לא נולד יצחק עד שהיה אברהם בן מאה שנה" ('דרשות רבי יהושע אבן שועיב').

המקבל רבי צבי הירש הורוויץ אמר כי דברי הזהר מדיקים בפסוק שעליו הסמיכו חכמים (מנחות מג ב) את מצות אמירת מאה ברכות ביום (דברים י יב): "ועתה ישראל מה [מאה] ה' אלקיך שאל מעמך"; הכתוב מדגיש "שאל מעמך", לפי שאות שמירת מצות מאה ברכות תובע הקדוש ברוך הוא מפרשות "מעמך" - מאת כל נפש מישראל טרם

את המלים "לך לך", מפרש רש"י: "לך לך" - לצורך עצמך - שם אעשה לגוי גדול וקאן אי אתה זוכה לבנים". ה'פענח רזא' מוסיף ודורש שלכך נאמר "לך לך" -

ברכות ואמן במשנת בעל ההלולא

צדיק באמונתו

זוכים לברך בלשון נוכח את הבורא יתברך שמו. ב. באמצעה - "אלקיני מלך העולם", יש לכוון פראוי, לקבל על עצמנו אלקותו יתברך ולהמליכו על עולם ומלואו. ג. בסיום הברכה יש לכוון להודאה מעמק לב על הטובה שגמל עמנו יוצרנו.

במיוחד שגן סדר זה לתינוקות של בית רבן. דבריו חדרו פה עמק ללבם, עד שבכל פעם שהיה מבקר בתלמוד תורה היו הילדים שמחים לקראתו: "הנה בא הרב בעל הברכות..."

אמן על ברכה נדירה

ספר אחד מתלמידיו ששמש כשוחט: יום אחד עמדתי ברחוב רייכמן שבשכונת בית ישראל כשבדיתי תרגולת לשחיטה, פתאום נגש אלי רבנו בצעדים מהירים באומרו אלי: "יתברך בקול כדי שאוכל לענות אמן אחר ברכתך, כי זה זמן רב לא ענית אמן אחר ברכת 'על השחיטה'..."

פרשה מיוחדת במסכת חזיו של הגר"י צדקה הייתה זהירותו היתרה בעניני ברכות ועניית אמן אחריהן. בספר 'זאת ליהודה' שנכתב על תולדות חזיו, הקדש פרק שלם (פרק טו) על ענין זה. להלן כמה עבודות שהוכאו שם:

חבו ממתקים

כשהיה הגר"י מדבר על אודות ברכה, היה הוא נראה כמדבר על הפענח המותק ביותר שבא בפיו מאז ומעולם. אם היה מציע לאורח שיאכל ויסעד לבו, והלה התביש, נהג לשדלו בטעון שהאורח לא יכול היה לעמד בפניו: "כלום אינך רוצה לברך את הקדוש ברוך הוא?!"

ברכה משלשת

רגיל היה לעורר תמיד שאות אמירת הברכה ואת פגותה יש לחלק לשלושה חלקים: תחלה, אמצע וסוף: א. בתחלת הברכה - "ברוך אתה ה'", יש לתת לב לעבודה המפלאה שאנו קרוצי חמר,

הגר"י צדקה זצ"ל י"ב בחשוון תשנ"ב

הגר"י צדקה זצ"ל

הגאון רבי יהודה יהושע צדקה זצ"ל נולד בירושלים בג' בשבט ה'תר"ע, לאביו רבי שאול. למד בתלמוד תורה 'בני ציון' בירושלים ולאחר מכן בישיבת 'פרת יוסף'. בשנת תרצ"ז מנה על ידי רבי עזרא עטיה, ראש ישיבת 'פרת יוסף', למסר שעורים בישיבה, ובשנת תש"ל נתמנה לעמד בראשות הישיבה.

כל ימיו עסק בתורה, תוך התנזרות מחלטת מח"י העולם הזה. היה גומל חסדים בצורה מפלאה, ענותן במיוחד וזהר מאד בכבוד הזולת. דאגתו לכלל ולפרט היתה לשם דבר. דברי תורתו נדפסו בספרו 'קול יהודה'.

נפטר ב'י"ב בחשוון תשנ"ב. קהל רב ליהו בדרכו האחרונה לבית העלמין סנהדריה בירושלים.